Curr Res Educ (2015), 1(1) · 1-12

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Üniversite Öğrencilerinde Okula Yabancılaşma*

Hüseyin ŞİMŞEK[1] - Öznur ATAŞ AKDEMİR[2]

[1]Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kırşehir, Türkiye

[2]Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye

* Bu çalışma, 13-15 Eylül 2012 tarihleri arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Uygulamalı Eğitim Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Öz

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin çeşitli boyutlardaki yabancılaşma algılarını ve yabancılaşma düzeylerini etkileyen değişkenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya oranlı örnekleme yoluyla 421 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri Üniversite Yabancılaşma Ölçeği ile elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin genel olarak orta düzeyde olduğu, en fazla anlamsızlık, en az sosyal uzaklık boyutunda yabancılaşma yaşadıkları bulunmuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre; erkek öğrencilerin, kız öğrencilere kıyasla; başkalarının etkisiyle bölümlerini seçen öğrencilerin kendi isteğiyle seçenlere göre daha fazla yabancılaştıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretim elemanlarıyla ve sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi zayıf düzeyde olan öğrencilerin, ilişkileri çok iyi ve orta düzeyde olan öğrencilere kıyasla ve sosyal etkinliklere hiç katılmayan öğrencilerin, her zaman ve ara sıra katılan öğrencilere göre okula daha fazla yabancılaştıkları sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak; bu araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri, bölüm seçme kararları, öğretim elemanlarıyla ve sınıf arkadaşlarıyla ilişkileri, sosyal etkinliklere katılım sıklıkları okula yabancılaşma duygusu hissetmelerinde etkili olan faktörlerdir.

Anahtar Kelimeler: Okula yabancılaşma, üniversite öğrencileri, güçsüzlük, anlamsızlık, sosyal uzaklık.

School Alienation of University Students

Abstract

This research aims to determine university students' alienation levels at various dimensions and variables causing to alienation. In this study, descriptive scanning model has been used for this purpose. By rated sampling method, 421 university students participated to the study. The data were obtained with University Alienation Scale. As a result of this research, university students' school alienation levels are generally medium, at the dimension of meaninglessness is the most and

Sorumlu Yazar:
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye
oznuratasakdemir@gmail.com

at the dimension of social isolation is the least. According to the results of the study, it was obtained that boys alienated to school more than girls; students who choose their study areas with others' effect alienated more than those choosing their study areas with their own wish. In addition, students who have weak relationships with instructors and peers were more alienated than those having very good and moderate relationships, and students who never join to social activities alienated more than those always and occasionally joining to social activities. As a result, it can be said that university students' gender, decision of career choice, relationships with faculty members and classmates, participation in social activities are factors which affect their school alienation feelings.

Keywords: School alienation, university students, powerlessness, meaninglessness, social isolation.

1. Giriş

Yabancılaşma, insan yaşamının doğal akışı içerisinde, sıklıkla karşılaşabileceği psikolojik durumlardan biridir. Yabancılaşma, bir yönüyle kopuş, ayrılık ve mutsuzluğu ifade ederken, bir yönüyle bireyin tepkiselliğine ve çaresizliğine işaret eder. Bu yüzden yabancılaşma, üzerinde çok yönlü olarak durulan sosyo-psikolojik olgulardan biridir.

Değişik yaş gruplarındaki tüm bireylerde ve gruplarda görülebilen yabancılaşma, öğrenciler arasında da sıklıkla görülmektedir. Rodriguez (1997, s. 1) öğrenci yabancılaşmasını şöyle açıklar: "Bazı öğrenciler kayıptırlar çünkü savaştaki askerler gibi bilinmeyen düşmanlarla ve tehlikelerle yüz yüze gelirler. Öğrenciler bir yabancının isteklerine ve bazen düşmanca bir ortama hazırlıksız oldukları zaman kaybolurlar ve yabancılaşırlar."

Tezcan (1998) yabancılaşmayı gençlik için kuşaklar arası çatışmaya neden olabilecek boyutta önemli bir sorun olarak niteler. Yabancılaşma semptomları üniversite öğrencilerinde daha belirgin biçimde kendini gösterir. Burbach ve Thompson (1973) öğrencilerin özellikle üniversitede, artan bir şekilde yabancılaşma hissi yaşadıklarını vurgulamıştır. Üniversite gençliği, uyum güçlükleri yaşamakta, toplumsal norm ve kurallara uyum ve uyumsuzluk arasında gidip gelmekte ve aynı zamanda yeni bir takım kural ve kuralsızlıkların, ideallerin arayışı içinde olabilmektedir. Çoğunlukla yerleşik norm ve alışkanlıkların dışında bir arayış içinde olan üniversite gençliğin toplumla bütünleşememesi, "yabancılaşma" olgusunu gündeme getirmektedir.

Kapsamı geniş ve ideolojik algılamalara uygun niteliği nedeniyle, yabancılaşma olgusunun her toplumdaki yansımaları farklı olabilmektedir. Bu yüzden yabancılaşma farklı bilim dallarınca farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Örneğin psikiyatride "şizofreni, psikoz gibi ruh hastalıklarında, kişiliksizleşme, normsuzluk, yalnızlık, güçsüzlük, rol karışıklığı, umutsuzluk duygularıyla ifade edilirken (Budak, 2003, s. 813); sosyolojide, "bireylerin birbirlerinden ya da belirli bir süreç veya ortamdan uzaklaşmaları" (Marshall, 1999, s. 798) şeklinde tanımlanmaktadır. Weisskopf (1996, s. 11) yabancılaşmayı, insan doğasının belli yönlerinin bastırılması olarak tanımlarken, Marx (2000, s. 11) kendi etkinliğinin ürünlerine, üretken etkinliğin kendisine, içinde yaşadığı doğaya, kendine, kendi özsel doğasına, insanlığa ve öteki insanlara yabancılaştıran eylem şeklinde betimlemiştir. Fromm (1996, s. 137) ise yabancılaşmayı, 'bireyin toplumsal rollerinin anlamını yitirmesiyle ortaya çıkan 'toplumsal belirsizlik durumu' olarak tanımlamıştır. Yabancılaşmayı, toplumsal koşullar ve duygusal kişiliğe bağlı olarak ortaya çıkan bir hastalık olarak niteleyen Seeman (1975) ise yabancılaşmanın sosyo-psikolojik bir çerçevede ve çok boyutlu olarak ele alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

Rosenthal ve Yudin'e (1980) göre yabancılaşma gerek bireysel ve sosyal eylemlerin ürünlerinin (emek ürünleri, para, sosyal ilişkiler vs.) değişimini ve gerekse insanların özellik ve yeteneklerinin onlarda bağımsız ve onlara hükmeder hâle gelişinin süreç ve sorunlarını betimleyen bir kavramdır. Yabancılaşmanın sosyal süreçlerdeki etkisine işaret eden Finifter (1972), bu süreçte bireylerin bir gruptan, toplumsal kurumdan, değerlerden veya örgütten uzaklaşmasıyla sonuçlandığını ileri sürer. Horney (1950)'e

göre ise yabancılaşma, kendini terk etmenin yaşandığı nevrotik bir süreçtir. Ayrıca Horney, yabancılaşma sonucunda kişinin duygularından, isteklerinden, inançlarından ve enerjisinden uzaklaştığını belirtir. Benzer şekilde Bronfenbrenner (1986) yabancılaşmayı aileden, arkadaşlardan ya da okuldan kopma hissi, aidiyet duygusundan yoksunluk olarak tanımlarken, Tezcan da (1995), yabancılaşan bireylerin içinde yaşadığı toplumdan ve kültürden giderek uzaklaştığını vurgular.

Yabancılaşmanın insan üzerindeki olumsuz etkilerine işaret eden Fromm (1996), yabancılaşmış insanın, diğer insanlardan uzaklaştığı gibi kendisinden de koptuğunu, kendisiyle ve dış dünyayla üretici bir ilişki içinde olamayacağını belirtir.

1.1. Yabancılaşmanın boyutları

Yabancılaşma diğer duygusal süreçler gibi farklı boyutları ve dereceleri olan bir durumdur. Literatürde yabancılaşmanın farklı boyutlarına işaret edilmiştir. Bu konuda en kapsamlı çalışma Seeman'a (1959) aittir. Yabancılaşmayı sosyal-psikolojik açıdan ele alan Seeman yabancılaşmanın tanımlanmasına ve ölçülmesine büyük katkılar sağlamıştır. Seeman yabancılaşmayı 5 boyut olarak tanımlamıştır. Bunlar; güçsüzlük, anlamsızlık, normsuzluk, sosyal uzaklık ve kendine yabancılaşma boyutlarıdır.

Seeman'a (1959) göre güçsüzlük bireyin kendi yaşantısını kontrol edemediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Bu duygu, bireyin kendi kararlarına biçim veremediğinde ve başkalarının kararlarının kendisini oluşturduğunda maruz kaldığı bir duygudur. Güçsüzlük duygusunu yaşayan yabancılaşmış birey, etrafında olup bitenleri kontrol etmek için ne kadar uğraşırsa da olayların önceden belirlenmiş olduğu hissini taşır. Daha somut bir ifadeyle güçsüzlük yaşayan birey, ekonomik, politik, sosyal olaylarda karar alma sürecinde kontrol ve etkilemeden yoksun olma duygusunu taşımaktadır (Mackey, 1974). Güçsüzlük duygusu okul süreçlerinde de görülebilir. Örneğin bazı öğrenciler, ilgi alanlarının görmezden gelindiğini ve okulun yapısı, ders programları, ders seçimi ve sınıf içi etkinlikleri üzerinde etkili olamadığını düşünmektedir. Eğitim etkinliklerine yabancılaşan öğrencide güçsüzlük duygusu ortaya çıkar (Oerlemans ve Jenkins, 1998). Güçsüzlük, öğrencinin değer verdiği hedefi gerçekleştirme hakkında düşük beklentiye sahip olduğu durumlarda gerçekleşir (Mau, 1992).

Yabancılaşmanın bir diğer boyutu anlamsızlıktır. Anlamsızlık insanın kendi durumunu anlama yoksunluğuna ve yaşamında amaç, hedef ya da bir tasarının yokluğuna işaret etmektedir. Güçsüzlük, bireyin davranışsal sonuçları kontrol edememe duygusuna işaret ederken, anlamsızlık bu davranışsal sonuçları tahmin edememe (kestirememe) durumundaki beceri yoksunluğunu göstermektedir (Mackey, 1974). Gençler çoğunlukla şimdiki durumlarının anlamsız olduğunu hissederler; çünkü içinde bulundukları gelişim dönemi güvenli değildir. Gençler bu dönemde çözüm bekleyen karmaşık problemlerle karşı karşıya bırakılmıştır; çünkü yaşamlarıyla ilgili en önemli kararları bu dönemde alacaklardır. Bu karmaşaya soyut düşünme becerisinin gelişimi de eşlik etmektedir. Genç daha önce somut olarak algıladığı olgu ve olayları artık soyut düşünce zemininde ele alabilmektedir. Bu bilişsel değişiklikle gencin dünyayı ütopik bir bakış açısıyla algılaması, bir süre sonra gerçekliğe dönüşmekte ve dünya kendi deneyimleri ile uyumlu hale gelmektedir. Ancak ergenler, toplumsal kuruluşları çoğunlukla ikircikli bulur ve kendilerini kaygılı hissederler. Bu durum, gencin dünyayı anlamsız bir yer olarak görmesine yol açar. Eğer ergen sosyal açıdan avantajlı, güvenli toplumsal çevreden ise, anlamsızlık duygusunu bu gelişim süreci neticesinde atlatacaktır; ancak ergen sosyal açıdan dezavantajlı (riskli), güvenli olmayan toplumsal çevreden ise, bu durumda anlamsızlık duygusu farklı mekanizmalar içerisinde sürekli hale gelebilmektedir (Fromm, 1996). Anlamsızlık, alaka ve önem konusuyla ilgilidir. Öğrenciler bugünkü okul beklentileri ve gelecek iş ve yetişkin gereksinimleri arasındaki sınırlı ilişkiyi algılayabilirler. Olumlu yollarla önemli hissetmeyen öğrenciler sık sık olumsuz olarak önemi arayacaklardır (Mau, 1992).

Normsuzluk kavramı; birey ya da toplum hayatındaki bunalımlı bir durumu ifade eder. Dolayısıyla "kuralları geçerliliğini yitirmiş ve herkes tarafından benimsenecek yeni kurallar yaratamamış bir toplumda,

bireyleri toplumsal yapıya bağlayan bağların kopması haline normsuzluk denir" (Tolan, 2005, s. 248). Normsuzluk kavramını Grekçe aslından alıp ilk kullanan Durkheim olmuştur. Durkheim dâhil bütün toplumbilimciler normsuzluğu, bir birey ya da grubun davranışlarını belirleyen toplumsal kuralların saygınlık ve etkilerinin azalması biçiminde tanımlamaktadırlar. Ayrıca bu toplumbilimciler normsuzluğu, normlara olan bağlılığın azalması sonucu bireylerin bir çeşit başıbozukluk, düzensizlik, kargaşa, kararsızlık, karamsarlık ve belirsizlik içine düşmelerini ifade eden bir kavram olarak görmektedirler (Bayhan, 1997).

Öğrenciler açısından incelediğimizde, normsuzluk yaşayan öğrencilerin hedeflere ulaşmak için toplum (okul yönetimi) tarafından kabul edilmeyen davranışlar sergiledikleri görülür (Seeman, 1983). Mau (1992)'ya göre öğrencilerin normsuzluk duygusu yaşamalarına neden olan hususlardan birisi, öğrencilerin ders başarılarına göre sınıflandırılmalarını eleştirmeleridir. Böyle bir kıyaslamayla karşı karşıya kalan öğrencilerde okula aidiyet duygusu giderek zayıflar. Okul ile kendisi arasında bağ kuramayan öğrenciler, kurallara uymamayı tercih eder ve yabancılaşma durumu yaşarlar. Aynı şekilde okul yönetimi, okul kuralları ve kendisi arasında bağ kuramayan öğrenci, okul kurallarını, önemsiz ve gereksiz olarak görür (Oerlemans ve Jenkins, 1998).

Yabancılaşmanın önemli bir diğer boyutu sosyal uzaklıktır. Seeman'a (1959) göre göre sosyal uzaklık, arkadaşlık ağıyla bütünleşmeden yoksunluk veya bir organizasyondaki katılım yoksunluğunu ifade eder. Birey yapılan etkinliklerde kendisini bir değer olarak görmez ve ortak yapılan işlerden kendini uzak tutar. Okul ortamında sosyal uzaklık, öğrencilerin yalnızlığı tercih etmeleriyle ortaya çıkar. Bu öğrenciler okul etkinliklerine pek katılmazlar. Ancak bu tarz davranan öğrenciler aynı zamanda derslere düzenli bir şekilde katılım sağladıklarından, genelde okul yöneticileri onları yabancılaşmış olarak kabul etmezler (Mau, 1992).

Gierveld (1987)'e göre sosyal uzaklık olgusu; sınıf örgütlerindeki işbölümü, uzmanlaşma ve belirlenen yerde belirli bir işi belirli bir sürede tamamlama zorunluluğunun ortaya çıkardığı doğal bir sonuçtur. İki türlü sosyal uzaklık söz konusudur. Birincisi, öğrencinin diğer öğrencilerden ayrı ve fiziksel olarak uzak bir yerde bulunması durumu, ikincisi ise, öğrencinin sınıf içerisinde olmasına karşın iletişim kurma konusundaki isteksizliğidir (Yeniçeri, 1991). Oerlemans ve Jenkins (1998), sosyal açıdan uzaklaşmış öğrencilerin büyük bir bölümünün, okulda arkadaşlık kurmayı tercih etmemelerine rağmen, bu öğrencilerin bir şekilde okulda arkadaşlık kurduğunu belirtmektedir. Sosyal uzaklık yaşayan öğrenciler bir problem olduğunda bunu başkalarıyla paylaşmak yerine kendi kendilerine çözme eğilimindedirler.

Mau'ya (1992) göre okulda sosyal uzaklık yaşayan öğrenciler, okulu karmaşık, hoşgörüsüz ve hayal kırıklığına uğradıkları bir yer olarak değerlendirmektedirler. Bu öğrenciler çoğunlukla, evde kalmayı ya da arkadaşlarıyla dışarıda olmayı tercih ederler. Bu nedenle okula gelmekte isteksiz oldukları için, sık sık devamsızlık yaparlar. Hatta bir kısmı okuldan ayrılmayı bile tercih edebilirler. Bu türden yabancılaşma, insanın yaptığı davranışların, geliştirdiği değer, ölçün, gereksinme ve isteklerine dayanmaması, uymamasıdır (Başaran, 2000). Bu durumda kendine yabancılaşan birey eylemlerini, gelecekte almayı umduğu ödüller için ya da eylemleri başkalarını etkilediği için gerçekleştirmektedir (Seeman, 1959).

Psikolojik anlamda yabancılaşmış bir birey toplumun içinde kaybolmuştur. Yaşamı artık belirsizdir. Hayatını, bazen bir maddeye bağımlı olarak sürdürür bazen de ruhsal bir amaca adar. Bu bir bakıma kendinden geçme halidir. Bu bilinç kaybı onun bağımlılıklarını da arttırmaktadır (Seeman, 1959). Başaran'a (1998) göre kendine yabancılaşma, insanın yaptığı davranışların, geliştirdiği değer, norm, gereksinme ve isteklerine dayanmaması, davranışların bunlara uymamasıdır. Ona göre bu tür yabancılaşmada insan, içinden gelmeyen ya da içsel güdülenmeye dayanmayan, sırf davranmak için davranışlarda bulunur; sanki davranış kendisinin değilmiş gibi davranır.

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma ve yabancılaşmanın boyutları olan güçsüzlük, anlamsızlık ve sosyal uzaklık algıları ne düzeydedir?
2. Üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeyleri cinsiyet, bölüm seçme kararı, öğretim elemanları ve sınıf arkadaşlarıyla ilişki ve sosyal etkinliklere katılım değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modeli ile üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma algıları ve güçsüzlük, anlamsızlık, sosyal uzaklık boyutlarındaki yabancılaşma algı düzeyleri belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca üniversite öğrencilerinin; güçsüzlük, anlamsızlık, sosyal uzaklık boyutlarındaki yabancılaşma algılarının; cinsiyetlerine, bölüm seçme kararlarına, öğretim elemanlarıyla ilişkilerine, sınıf arkadaşlarıyla ilişkilerine ve sosyal etkinliklere katılımlarına göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Harran Üniversitesine bağlı Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi ve Ziraat Fakültesi'nde 2011-2012 öğretim yılı güz yarıyılında kayıtlı toplam 8761 öğrenciden oluşmaktadır. Ancak, zaman ve ekonomik imkânsızlıklar tüm evren üzerinde çalışmayı sınırlandırdığından, örneklem alınması yoluna gidilmiştir. Örneklem belirlenirken, 2011-2012 öğretim yılında Harran Üniversitesine bağlı fakültelerin çeşitli bölüm ve sınıflarına devam eden en az dört yıllık lisans öğrencilerinin yaklaşık %5'ine ulaşılması hedeflenmiştir. Her bir fakülteye düşen öğrenci sayısı belirlenirken, oranlı örnekleme tekniği kullanılmış, fakültelerin öğrenci sayıları evren içerisindeki %5 oranı nispetinde belirlenmiştir. Ayrıca her bir fakülteye düşen örneklem grubu, fakülte içerisindeki sınıflar ve cinsiyet dağılımı gözetilerek saptanmıştır. Bu yöntemle toplam 466 öğrenci araştırmanın örneklemi olarak belirlenmiştir. Hazırlanan ölçeğin uygulanması sonucunda eksik ve hatalı olanları ayıklanmış ve 421'i (%90) analize uygun bulunmuştur.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada sosyo-demografik değişkenleri belirleyebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan 'Kişisel Bilgi Formu'; katılımcıların okula yabancılaşma düzeylerini ölçebilmek amacıyla ise 'Üniversite Yabancılaşma Ölçeği-ÜYÖ' kullanılmıştır. ÜYÖ'nün orijinal formu Burbach (1972) tarafından geliştirilmiş ve araştırmacılar tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. ÜYÖ, 'Anlamsızlık (7 madde)', 'Güçsüzlük (8 madde)', 'Sosyal Uzaklık (6 madde)' olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. ÜYÖ, 'hiç katılmıyorum (1)' ile 'tam katılıyorum (5)' arasında değer alan Likert tipi bir ölçektir. ÜYÖ'nün 'Anlamsızlık' alt boyutuna ait faktör yük değerleri .31 ile .77 arasında; 'Güçsüzlük' alt boyutunda .40 ile .79 arasında; 'Sosyal Uzaklık' alt boyutunda ise .42 ile .78 arasında değer almıştır. ÜYÖ'nün alt boyutlarına ilişkin Cronbach's Alpha katsayısı ise 'Anlamsızlık' alt boyutu için .71, 'Güçsüzlük alt boyutu için .80 ve 'Sosyal Uzaklık' alt boyutu için .73 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için yapılan hesaplamalarda ise Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla ÜYÖ'nün bu çalışma kapsamında kullanılmaya elverişli ve güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

2.4. Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel çözümlemeleri SPSS 20.0 paket programı ile bilgisayar ortamında yapılmıştır. Anket yoluyla toplanan verilerin çözümünde, betimsel istatistik yöntemlerinden standart sapma, aritmetik ortalama, frekans ve yüzde işlemleri kullanılmıştır. Ayrıca verilerin analizinde t

testi ve tek yönlü varyans (Anova) analizi, Post Hoc testi gibi analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Grup ortalama puanları arasındaki farkların test edilmesinde 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.
Araştırmada yüksek puan yüksek düzeydeki okula yabancılaşmayı, düşük puanlar ise düşük düzeydeki okula yabancılaşmayı ifade etmektedir. Araştırmada kullanılan beşli derecelendirme ölçeği, 1'den 5'e kadar olan değerlendirme ölçeği olup beş eşit parçaya bölünmüş ve her seçeneğe karşılık gelen puan aralıkları da belirlenmiştir. Elde edilen ağırlıklı ortalama puanların derecelendirilmesi ve yorumlanması için 4.20-5.00 (tam katılıyorum); 3.40-4.19 (çok katılıyorum); 2.60-3.39 (orta derecede katılıyorum); 1.80-2.59 (biraz katılıyorum); 1.00-1.79 (hiç katılmıyorum) aralıkları kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde öncelikle üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine ilişkin bulgulara daha sonra okula yabancılaşma düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Üniversite Öğrencilerinin Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma ve alt boyutlardaki yabancılaşma düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. *Okula Yabancılaşma ve Yabancılaşmanın Alt Boyutlarına İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Boyutlar	N	$\overline{X}$	Ss
Okula yabancılaşma	421	2.72	.76
Anlamsızlık alt boyutu	421	3.18	.86
Güçsüzlük alt boyutu	421	2.57	.97
Sosyal uzaklık alt boyutu	421	2.39	.92

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma algılarının *orta* düzeyde ($\overline{X} = 2.72$) olduğu görülmektedir. Yabancılaşmanın alt boyutlarına ilişkin bulgulara bakıldığında, algıların farklı düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre, üniversite öğrencileri en yüksek düzeyde ($\overline{X} =$ 3.18) *anlamsızlık* boyutunda yabancılaşma yaşarken, en düşük düzeyde ($\overline{X} = 2.39$) *sosyal uzaklık* boyutunda yabancılaşma yaşamaktadırlar.

Araştırma kapsamında, bazı değişkenlere bağlı olarak, üniversite öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerine ilişkin bulgular ise aşağıda verilmiştir.

3.2. Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin t testi Sonuçları*

Boyutlar	Kız N=*188*		Erkek *N=233*		t	sd	p
	$\overline{X}$	Ss	$\overline{X}$	Ss			
Okula yabancılaşma	2.59	0.78	2.83	0.73	3.285	419	.001*
Anlamsızlık	3.05	0.87	3.27	0.85	2.613	419	.009*
Güçsüzlük	2.42	1.00	2.70	0.92	3.034	419	.003*
Sosyal uzaklık	2.27	0.91	2.48	0.92	2.350	419	.019*

*p<.05

Üniversite öğrencilerinin cinsiyeti ile okula yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur [$t_{(419)}$=3.285, p<.05]. Tablo 2 incelendiğinde genel olarak erkek öğrencilerin ($\overline{X} = 2.83$) kız öğrencilere kıyasla ($\overline{X} = 2.59$) daha fazla okula yabancılaştıkları görülmektedir. Alt boyutlara ilişkin t testi sonuçlarına bakıldığında, *anlamsızlık* [$t_{(419)}$=2.613, p<.05], *güçsüzlük* [$t_{(419)}$=3.034, p<.05] ve *sosyal uzaklık* [$t_{(419)}$=2.350, p<.05] boyutlarında da cinsiyete göre anlamlı fark oluşturduğu görülmektedir. Buna göre, erkek öğrenciler *anlamsızlık*, *güçsüzlük* ve *sosyal uzaklık* alt boyutlarında kız öğrencilere göre daha fazla yabancılaşma yaşadığı söylenebilir.

3.3. Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Bölüm Seçme Kararı Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin bölüm seçme kararı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Kararı Değişkenine Göre Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin t testi Sonuçları*

Boyutlar	Kendi isteğimle N=*325*		Başkalarının etkisiyle *N=96*		t	sd	p
	$\overline{X}$	Ss	$\overline{X}$	Ss			
Okula yabancılaşma	2.65	0.74	2.96	0.79	3.557	419	.000*
Anlamsızlık	3.12	0.85	3.37	0.88	2.472	419	.014*
Güçsüzlük	2.51	0.95	2.81	0.99	2.729	419	.007*
Sosyal uzaklık	2.30	0.89	2.69	0.96	3.714	419	.000*

*p<.05

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, bölüm seçme kararına göre okula yabancılaşma ve tüm alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın olduğu gözlenmiştir [p<.05]. Buna göre, bölümünü başkalarının etkisiyle seçen öğrencilerin okula yabancılaşma ve alt boyutlardaki yabancılaşma düzeyi, kendi isteğiyle seçenlere göre daha yüksek bulunmuştur.

3.4. Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Öğretim Elemanlarıyla İlişki Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin öğretim elemanlarıyla ilişki değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *Üniversite Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarıyla İlişki Değişkenine Göre Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Boyutlar	İlişki Düzeyi	N	$\overline{X}$	Ss	V. K.	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
Okula yab.	**1.**Çok iyi	50	2.44	0.72	G. A.	33.204	2	16.602	33.211	.000*	1-3, 2-3
	2.Orta	238	2.55	0.72	G. İ.	208.954	418	.500			
	3.Zayıf	133	3.13	0.68							
Anlamsızlık	**1.**Çok iyi	50	2.92	0.84	G. A.	41.213	2	20.607	31.792	.000*	1-3, 2-3
	2.Orta	238	2.97	0.81	G. İ.	270.934	418	.648			
	3.Zayıf	133	3.64	0.79							
Güçsüzlük	**1.**Çok iyi	50	2.25	0.88	G. A.	30.791	2	15.395	17.859	.000*	1-3, 2-3
	2.Orta	238	2.43	0.96	G. İ.	360.327	418	.862			
	3.Zayıf	133	2.96	0.88							
Sosyal uzaklık	**1.**Çok iyi	50	2.14	0.80	G. A.	28.378	2	14.189	18.100	.000*	1-3, 2-3
	2.Orta	238	2.23	0.88	G. İ.	327.679	418	.784			
	3.Zayıf	133	2.77	0.92							

*p<.05

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma ve alt boyutlardaki yabancılaşma düzeylerinin öğretim elemanlarıyla ilişki değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post Hoc testinin sonuçlarına göre, öğretim

elemanlarıyla ilişkisi zayıf olan öğrencilerin okula yabancılaşma ve anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarındaki yabancılaşma düzeylerinin, öğretim elemanlarıyla ilişkisi çok iyi ve orta düzeyde olan öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.5. Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Sınıf Arkadaşlarıyla İlişki Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin sınıf arkadaşlarıyla ilişki değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. *Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Arkadaşlarıyla İlişki Değişkenine Göre Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları*

Boyutlar	Sınıf Arkadaşlarıyla İlişki	N	$\overline{x}$	Ss	V. K.	Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Fark
Okula yab.	**1.**Çok iyi	152	2.49	0.73	G. A.	19.957	2	9.978	18.771	.000*	1-2,
	2.Orta düzeyde	227	2.78	0.72	G. İ.	222.201	418	.532			1-3,
	3.Zayıf	42	3.24	0.74							2-3
Anlamsızlık	**1.**Çok iyi	152	3.03	0.86	G. A.	12.222	2	6.111	8.517	.000*	
	2.Orta düzeyde	227	3.19	0.84	G. İ.	299.925	418	.718			1-3,
	3.Zayıf	42	3.63	0.80							2-3
Güçsüzlük	**1.**Çok iyi	152	2.42	0.97	G. A.	8.717	2	4.358	4.764	.009*	
	2.Orta düzeyde	227	2.61	0.94	G. İ.	382.401	418	.915			1-3
	3.Zayıf	42	2.91	0.98							
Sosyal uzaklık	**1.**Çok iyi	152	1.96	0.76	G. A.	59.895	2	29.948	42.268	.000*	1-2,
	2.Orta düzeyde	227	2.52	0.88	G. İ.	296.162	418	.709			1-3,
	3.Zayıf	42	3.20	0.94							2-3

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşmalarının, gerek genel, gerekse alt boyutlarda öğrencilerin sınıf arkadaşlarıyla ilişki düzeylerine bağlı olarak anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın hangi düzeyde ilişkileri olanlar arasında olduğunu anlamak amacıyla Tukey Post Hoc testi sonucuna göre; okula yabancılaşma ve sosyal uzaklık boyutlarında sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi *orta düzeyde* olanlar ile *çok iyi* olanlar arasında ve *zayıf* olanlar ile *çok iyi* ve *orta düzeyde* olanlar arasında olduğu görülmüştür. Anlamsızlık boyutunda sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi zayıf olan öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri, çok iyi ve orta düzeyde olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Güçsüzlük boyutunda ise, sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi zayıf olan öğrencilerin çok iyi olan öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde yabancılaştıkları saptanmıştır.

3.6. Üniversite Öğrencilerinin Yabancılaşma Düzeyleri Sosyal Etkinliklere Katılım Değişkenine Göre Farklılaşmakta mıdır?

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin, sosyal etkinliklere katılıma durumlarına göre incelenmesi için verilerin normal dağılmaması ve varyansların homojen olmamasından dolayı Kruskal-Wallis H testi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma, anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarında yabancılaşma düzeyleri ile sosyal etkinliklere katılım sıklıkları arasında anlamlı bir fark olduğu gözlenmektedir. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre, sosyal etkinliklere hiç katılmayan öğrencilerin okula yabancılaşma, anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarında düzeylerinin, ara sıra katılan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 6. *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Etkinliklere Katılım Değişkenine Göre Okula Yabancılaşma Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

Boyutlar	Katılım Sıklığı	N	$\bar{x}$	Sıra Ort.	Ki-Kare	Sd	p	Fark
Okula yabancılaşma	1.Her zaman	33	2.80	223,33	17,119	2	.000*	2-3
	2.Arasıra	240	2.61	179,78				
	3.Hiç	124	2.90	229,73				
Anlamsızlık	1.Her zaman	33	3.21	229,85	21,677	2	.000*	2-3
	2.Arasıra	240	3.05	177,34				
	3.Hiç	124	3.41	232,71				
Güçsüzlük	1.Her zaman	33	2.65	210,21	9,716	2	.008*	2-3
	2.Arasıra	240	2.47	184,76				
	3.Hiç	124	2.75	223,57				
Sosyal uzaklık	1.Her zaman	33	2.52	216,42	9,589	2	.008*	2-3
	2.Arasıra	240	2.30	184,64				
	3.Hiç	124	2.51	222,16				

*p<.05

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşmalarını çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırmada üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma algıları orta düzeyde bulunmuştur. Benzer çalışmalarda da üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin *orta* seviyede olduğu belirlenmiştir (Bayhan, 1995; Çiftçi, 2009). Ancak bölgede yapılan bir araştırmada ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okula yabancılaşmasının *düşük* düzeyde olduğu rapor edilmiştir (Katıtaş, 2012). Genellikle öğretim kademesi ilerledikçe öğrencilerdeki yabancılaşma duygusunun arttığı, literatürde dikkati çeken bir durumdur.

Araştırmada elde edilen bir başka sonuç ise, erkek üniversite öğrencilerinin kız öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde okula yabancılaşma yaşamalarıdır. Hem genel yabancılaşma hem de anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık boyutlarında erkek öğrencilerin yabancılaşma düzeyleri kız öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar lise ve ilköğretim öğrencileriyle yapılan benzer araştırma sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir. Zira Williamson ve Cullingford (1998), Amerikalı 270 lise öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada, okula yabancılaşma ile cinsiyet arasında erkekler lehine anlamlı bir farklılaşma olduğunu belirlerken, Lane (1999) tarafından Yunanistan'daki lise öğrencilerinin cinsel rollerinin okula yabancılaşma üzerindeki etkisini incelediği araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Lise öğrencilerinin okula bağlılıklarını inceleyen Arastaman (2006), kız öğrencilerin okula bağlılık durumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğunu saptamıştır. Yabancılaşma konusunu ilköğretim düzeyinde inceleyen Yüksek (2006) erkek öğrencilerde, *güçsüzlük*, *kuralsızlık* ve *sosyal soyutlanma* alt ölçeklerinde kız öğrencilere oranla daha yüksek düzeyde yabancılaşma tespit etmiştir. Yiğit (2010) de ilköğretim öğrencilerinin yabancılaşma düzeylerinde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulmuş; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yabancılaşma düzeylerinin anlamlı biçimde yüksek olduğunu saptamıştır. Ancak Bayhan (1995) tarafından 450 üniversite öğrencisiyle yapılan bir araştırmada, sosyal anomi ve yabancılaşma davranışının, genç kızlarda erkeklere oranla daha fazla olduğu bulunmuştur.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin bölüm seçme kararları ile okula yabancılaşma ve anlamsızlık, güçsüzlük, sosyal uzaklık boyutlarındaki yabancılaşma düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre, bölümlerini başkalarının etkisiyle seçen öğrencilerin okula yabancılaşma düzeyleri, kendi isteğiyle seçen öğrencilere kıyasla daha yüksektir. Bu sonuçlar literatürdeki benzer araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Lewis (2009) tarafından Orta Atlantik bölgesindeki üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada, öz yeterlik duygusu gelişen ve kariyerlerine kendi isteğiyle karar veren öğrencilerin diğerlerine göre daha az yabancılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma ve anlamsızlık, güçsüzlük, sosyal uzaklık alt boyutlarındaki yabancılaşmaları ile öğretim elemanlarıyla ilişki değişkeni arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre, öğretim elemanlarıyla ilişkisi zayıf olan öğrencilerin okula yabancılaşma ve anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarındaki yabancılaşma düzeyleri, öğretim elemanlarıyla ilişkisi çok iyi ve orta düzeyde olan öğrencilerden daha yüksektir. Konuya ilişkin literatürde benzer sonuçlar bulunmaktadır. Yiğit (2010) Zonguldak ili Ereğli ilçesindeki ilköğretim okullarında yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin öğretmenlerinin davranışlarından etkilenme düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin sınıf arkadaşlarıyla ilişkilerinin, okula yabancılaşma ve anlamsızlık, güçsüzlük ve sosyal uzaklık alt boyutlarındaki yabancılaşma düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık yarattığı saptanmıştır. Buna göre, okula yabancılaşma ve sosyal uzaklık boyutlarında, sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi çok iyi olanların yabancılaşma düzeyleri, ilişki düzeyi orta düzeyde ve zayıf olanlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Güçsüzlük boyutunda ise, sınıf arkadaşlarıyla ilişkisi zayıf olan öğrencilerin çok iyi olan öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde yabancılaştıkları saptanmıştır. Alan yazın incelendiğinde benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir (Russell, 1994; Yiğit, 2010). Russell (1994), öğrencilerin okula yabancılaşmasını asgari düzeye indirmek amacıyla yaptığı deneysel bir araştırma sonucunda, yabancılaşmaya etki eden okul ortamının kontrol altına alınabildiğini, ancak öğrencinin akran gruplarıyla ilişkisini kontrol altına almanın mümkün olmadığını rapor etmiştir. Benzer biçimde Yiğit (2010) tarafından Zonguldak ili Ereğli ilçesindeki ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrenciyle yapılan çalışmada, öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin arkadaşlarının davranışlarından etkilenme düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Son olarak, sosyal etkinliklere katılım sıklığının, üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma, anlamsızlık ve güçsüzlük alt boyutlarındaki yabancılaşma düzeylerini anlamlı biçimde farklılaştırdığı bulunmuştur. Buna göre, sosyal etkinliklere hiç katılmayan öğrencilerin okula yabancılaşma, anlamsızlık ve güçsüzlük boyutlarındaki yabancılaşma düzeyleri, ara sıra katılan öğrencilerden daha yüksektir. Alan yazındaki diğer çalışmalara bakıldığında, benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Yiğit (2010) tarafından ilköğretim okullarında yapılan bir çalışmada, öğrencilerin okula yabancılaşma düzeylerinin arkadaşlarının davranışlarından etkilenme düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler verilebilir: Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin okula yabancılaşma algılarının orta düzeyde bulunması, bu konuda çözüm yollarının aranmasını gerektirmektedir. Okula karşı yabancılaşma duygusu yaşayan öğrencilerle nitel bir çalışmanın yapılması, bu konunun daha derin ve detaylı bir şekilde irdelenmesine olanak tanıyacaktır. Farklı araştırma desenlerinin ve yöntemlerinin kullanılması elde edilen benzer bulguların güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlayacaktır. Ayrıca örneklem seçiminde değişik evrenlere odaklanılması konunun derinlemesine çalışılmasına olanak sağlayacaktır. Araştırmanın bulgularından hareketle, üniversitelerde öğrenciler için çeşitli sosyal aktivitelere daha fazla yer verilmesi de önerilmektedir. Öğrenciler arasındaki bireysel ilişkilerin geliştirilmesi için sosyal aktivitelerin yanı sıra, grup çalışmaları, hobi kulüpleri gibi kişilerarası iletişimi ve paylaşımı güçlendirecek etkinlikler de gerçekleştirilmelidir.

Kaynakça

Arastaman, G. (2006). *Ankara ili lise 1. sınıf öğrencilerinin okula bağlılık durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Başaran, İ. E. (1998). *Yönetimde insan ilişkileri: Yönetsel davranış.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Başaran, İ. E. (2000). *Örgütsel davranış.* Ankara: Feryal Matbaası.

Bayhan, V. (1995). *Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma.* Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Bayhan, V. (1997). *Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma.* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bronfenbrenner, U. (1986). Alienation and the four worlds of childhood. *Phi Delta Kappan*, 67, 430-436.

Budak, S. (2003). *Psikoloji sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat.

Burbach, H.J. (1972). The Development of a contextual measure of alienation. *Pacific Coast Review*, 15, 225-234.

Burbach, H.J., & Thompson, M.A, (1973). Note on alienation, race and college attribution. *Psychological Reports*, 273-274.

Çiftçi, G. (2009). *İlköğretim okullarının bürokratikleşme düzeyi ile öğrenci yabancılaşması arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Finifter, A. W. (1972) *Alienation and the social system.* New York: John Wiley and Sons, Inc.

Fromm, E. (1996). *Sağlıklı toplum.* (Çev: Y. Salman ve Z. Tanrısever). İstanbul: Payel Yayınevi.

Gierveld, J. (1987). Developing and testing a model of loneliness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(1), 119-128.

Horney, K. (1950). *Neurosis and human growth*, New York: W. W. Norton and Company.

Katıtaş, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinde okula yabancılaşma ve okulu bırakma eğilimi: Şanlıurfa ili örneği.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

Lane, E. J. (1999). Correlates of social alienation among high school students. http://www.findarticles.com/cf_0/m0FCR/1_33/62894047/print.jhtm adresinden 14 Kasım 2011'de alınmıştır.

Lewis, J. (2009*). Social alienation, self efficacy, and career goals as related to the academic performance of college sophomores.* Unpublished doctoral dissertation, Marywood University.

Mackey, J. A. (1974). *The dimension of adolescent alienation*. Unpublished doctoral dissertation, Indiana University, USA.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü.* (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat.

Marx, K. (2000). *Yabancılaşma.* (Çev: Kenan Somer, vd.). Ankara: Sol Yayınları.

Mau, R. Y. (1992). The validity and devolution of a concept: Student alienation. *Adolescence*, 27, 721-741.

Oerlemans, K., & Jenkins, H. (1998). There are aliens in our school. *Curtin University of Technology, Perth Issues in Educational Research Issues in Educational Research*, 8(2), 117-129.

Rodriguez, J. (1997). At-risk: A measure of school failure in American education. *Annual Meeting of the American Educational Research Association*. Chicago, IL.

Rosenthal, M., & Yudin, P. (1980). *Materyalist felsefe sözlüğü.* (Çev: Aziz Çalışlar). İstanbul: Sosyal Yayınları.

Russell, C.E. (1994). *School practices that prevent and contribute to alienating students from school.* Handbook of Education, Newyork-The Gulford Pres, 38-46.

Seeman, M. (1959). On the meaning of alienation. *American Sociological Review,* 24, 783-791.

Seeman, M. (1975). Alienation studies. *Annual Review of Sociology,* 1, 91-123.

Seeman, M. (1983). Alienation motifs in contemporary theorizing:The hidden continuity of the classic themes. *Social Psychology Quarterly,* 46(3), 171-184.

Tezcan, M. (1998). *Toplumsal değişme ve eğitim.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Tolan, B. (2005). *Sosyoloji.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Weisskopf, W. (1996). *Yabancılaşma ve iktisat.* (Çev: Ç.Koç, Y. Marda, D. Eryar, K. Erçel, C. Özselçuk, A. Önder, K. Bodur). İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Williamson, I., & Cullingford, C. (1998). Adolescent alienation: Its correlates and conseqences. *Educational Studies Journal,* 24(3), 211-333.

Yeniçeri, Ö. (1991). *Örgütlerde çatışma ve yabancılaşma sorunlarının yönetiminde etkili bir araç olarak yönetime katılma ve bir uygulama.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Yiğit, S. (2010*). İlköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Yüksek, Ö. (2006). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin okula yabancılaşma düzeylerine etki eden sosyo-demografik değişkenlerin belirlenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.